

Ірина Байбуза

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ В. Г. КОРОЛЕНКА

Письменник яскравого таланту, В. Г. Короленко увійшов в історію літератури як автор численних повістей і оповідань, художніх нарисів, чотири томної “Історії мого сучасника”, як критик і публіцист. Деякі твори В. Г. Короленка можна поставити поряд з найвизначнішими досягненнями світової літератури. Його творчість, позначена рисами глибокої самобутності, складає своєрідний літопис цілої епохи російської та української дійсності. Повісті, оповідання та нариси В. Г. Короленка реалістично зображують ті сторони народного життя, які до нього в літературі ніхто не описував. Він народився на Житомирщині. Галактіон Панасович Короленко, батько письменника, вирізнявся з-поміж інших різнобічністю культурних запитів та непідкупною чесністю, а мати була простою, щирою та витривалою жінкою. Тяжке життя випало В. Короленку в молоді роки. Не дослуживши кілька місяців до пенсії, помер батько. Мати і п’ятеро дітей лишилися без будь-яких засобів до існування, тому вдові судді довелося застосувати героїчні зусилля, щоб син мав можливість закінчити освіту.

На Житомирщині минули його дитячі та юнацькі роки. Разом із мудрістю народних пісень, казок, свідомість хлопчика вбирала в себе і суворі враження довколишньої дійсності. Дитинство майбутнього письменника було багатобарвним. По суті воно й визначило подальшу долю сина суворого і непідкупного судді Галактіона Панасовича Короленка. Згодом Володю Короленка дуже приваблювали музика і мистецтво, історія, філософія, але ніщо не захоплювало його так, як література. Він був просто вражений, відкривши для себе твори Олександра Островського, Миколи Некрасова, Івана Тургенєва.

У 1907 р. по закінченні Рівненської гімназії В. Г. Короленко вступив до Петербурзького технологічного інституту, але через матеріальні нестатки мусив залишити навчання. У 1874 р. він перейшов до Петровської хліборобської та лісової академії у Москві. Його вчителем був видатний російський вчений Клемент Тімірязєв. Але вже в 1876 р. за вільнодумство та участь у студентських виступах його виключили з академії. Намагаючись продовжити освіту, Короленко вступив до Петербурзького гірничого інституту (1877). Однак, і цей навчальний заклад йому закінчити не вдалося. За підозрою у революційній діяльності, без слідства й суду, навесні 1879 р., його вислали до м. Глазова Вятської губернії. Майже шість років провів Володимир Галактіонович у тюрмах та на засланні. Останній строк він відбував у Якутській області через відмову підписати вірнопідданську присягу цареві Олександрю III. Проте важкі випробування долі не зламали дух цієї мужньої людини, не знищили волю до боротьби. З допитливістю етнографа й увагою художника вивчав В. Короленко побут і життя мешканців віддаленої області, записував якутські пісні та легенди, наполегливо працював над художніми творами. Враження і спостереження тих років лягли в основу цілої низки оповідань і нарисів, які складають значну частину творчого доробку письменника.

1879 рік вважають початком літературної діяльності В. Г. Короленка. Саме тоді на сторінках петербурзького журналу "Слово" з'явилися "Епізоди з життя шукача". Наступні твори вийшли друком лише через шість років. Володимир Галактіоновичу було дозволено оселитися у Нижньому Новгороді. Співчуттям до знедолених і покривджених сповнені його роздуми. Пронизливий вітер свободи пробуджує соціальну свідомість героїв оповідань "Яшко", "Убивець", "Сон Макара", "Соколинець" та ін. На папір лягають рядки про наболіле, пережите й вистраждане. У 1886 р. вийшла його перша книга "Нариси та оповідання", яка дістала захоплений відгук А. Чехова. Справжнім тріумфом став наступний твір – повість "Сліпий музикант". У ньому В. Короленко з великим знанням людської психології, по-філософськи підходить до розв'язання вічної проблеми людини і суспільства. Простежуючи долю сліпонародженого хлопчика, він підводить читача до думки про те, що природним покликанням людини є не тільки боротьба за власне щастя. Повноту й гармонію життя можна відчутти, лише усвідомивши себе кровною часточкою народу, подолавши почуття егоїзму. Варто згадати оповідання цього періоду: "Ліс шумить", "На затемненні", "Річка виграє", "Парадокс", "Марусина заїмка". У них читач зустрівся зі зрілим майстром, самобутнім художником, про талант якого вже заговорила вся Росія.

Упродовж 1896–1900 рр. родина Короленків мешкала в Петербурзі. Володимир Галактіонович працював редактором журналу "Русское богатство". Його публіцистична діяльність набула такого розмаху, що з письменником мусив рахуватися царський уряд. Виступи В. Короленка в пресі стали значним явищем у суспільному житті й одночасно яскравими

віхами його творчої біографії. Де б не жив Володимир Галактіонович, він завжди хотів повернутися в Україну. Він любив Україну за дивовижну красу її природи, любив український народ за його працьовитість, співучість, нездоланну жагу до волі. Володимир Галактіонович палко захищав від переслідувань царських властей українську культуру й мову, всіляко підтримував прогресивних українських письменників. Тема України посідає значне місце в оповіданнях “Ліс шумить”, “У поганому товаристві”, “Без язика”, повісті “Сліпий музикант” та ін. Обкраденою, пригнобленою й безправною, але нескореною – такою побачив він Україну, коли повернувся до неї 1900 р. Понад двадцять років письменник мешкав у Полтаві. Як принциповий прибічник українських селян, він брав участь в організації їх захисту під час судових процесів на Харківщині й Полтавщині, влаштованих у зв’язку з так званими аграрними заворушеннями в Україні.

Не послабив В. Короленко своєї літературної й громадської діяльності й уроки реакції. У 1910 р. була опублікована його стаття “Побутове явище”, яку негайно заборонила влада. У 1913 р. Володимир Галактіонович брав участь у київському процесі по звинуваченню громадянина Бейліса. Він опублікував півтора десятка статей проти чорносотенної брехні на єврейський народ, внаслідок чого Бейліса виправдали. Багато випадків, коли В. Короленко виступав у справах “іногородців”, характеризують його як видатного гуманіста свого часу. Тривалий час письменник працював над автобіографічною повістю “Історія мого сучасника”. Він задумав цей твір як широке художнє узагальнення всього, що пережив і здійснив. Але повість-хроніка лишилася незакінченою. Автор так і помер, працюючи над четвертим томом свого найбільшого твору 25 грудня 1921 р. Три дні Полтава прощалася з митцем. День його похорону був оголошений у місті траурним. Зупинилися всі промислові підприємства, не працювали установи, школи, театри і кінотеатри, бібліотеки. Деякі організації й приватні особи замість вінків на могилу митця робили внески від його імені для голодуючих. Понад 100 тисяч мешканців Полтави й сіл проводжали в останню путь свого улюбленого письменника. Ця дорога стала шляхом у Безсмертя.

Я вважаю, що Володимир Галактіонович – одна з найвидатніших постатей України. Його ім’я асоціюється з величною, сильною та мужньою людиною. Ім’я В. Г. Короленка надано Глазовському державному педагогічному інституту (Удмуртія), Харківській державній науковій бібліотеці, Чернігівській обласній бібліотеці, школам у Полтаві, Житомирі, Нижньому Новгороді, а також і Полтавському національному педагогічному університету, в якому я маю честь навчатися.

Список використаної літератури

1. Гнізділова О. А. Педагогічні ідеї та громадсько-просвітницька діяльність В. Г. Короленка : дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Гнізділова Олена Анатоліївна; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2004. – 360 с.